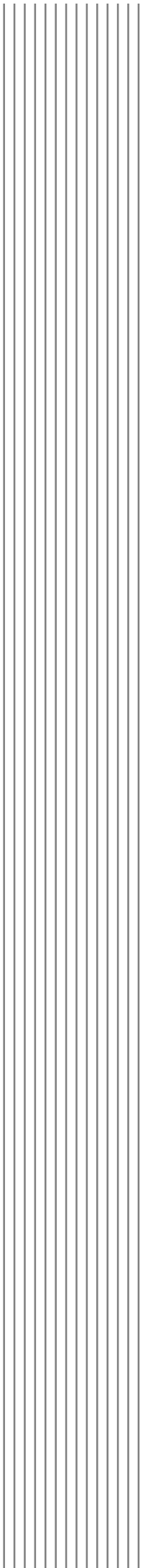

Bilaga 3

Avstämning av målet om en halverad öppen arbetslöshet till år 2000

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	4
2	Sysselsättningspolitiken och utvecklingen på arbetsmarknaden.....	4
2.1	Sunda offentliga finanser och stabila priser.....	5
2.2	Lönebildningen.....	5
2.3	Privat sysselsättning och företagande.....	5
2.4	Skola, vård och omsorg	6
2.5	Arbets- och kompetenslinjen.....	6
2.5.1	Utbildning och kompetensutveckling	6
2.5.2	Arbetsmarknadspolitik	7
3	Sysselsättningssamarbetet inom EU	9
3.1	Bakgrund.....	9
3.2	Riktlinjerna för sysselsättning.....	9
4	Regeringens förslag i 1998 års ekonomiska vårproposition.....	9
4.1	Kunskap och kompetens.....	10
4.2	Delaktighet i informationssamhället	10
4.3	Hållbara Sverige	10
4.4	Företagande.....	10
4.5	Europeiskt samarbete.....	11
4.6	Ett Sverige för alla	11
4.7	Skola, vård och omsorg	11
4.8	Arbetsmarknadspolitik	11
5	Tillväxt, sysselsättning och arbetslöshet fram till år 2001.....	12
5.1	Den ekonomiska utvecklingen	12
5.2	Arbetsmarknaden	12

Avstämning av målet om en halverad öppen arbetslöshet till år 2000

1 Inledning

Sedan sommaren 1997 har arbetslösheten minskat kraftigt bland både män och kvinnor (se diagram 1.1). I februari i år uppgick den öppna arbetslösheten till 6,7 procent, vilket är en minskning med drygt 2 procentenheter sedan februari förra året. Arbetslösheten bland kvinnor, som allt sedan krisen i början av 1990-talet varit betydligt lägre än männens, uppgick i februari 1998 till 6,1 procent. Detta kan jämföras med en arbetslöshet på 7,3 procent bland männen.

Trots den positiva utvecklingen på arbetsmarknaden sedan förra sommaren, är arbetslösheten fortfarande oacceptabelt hög. Att öka sysselsättningen och minska arbetslösheten utgör därför regeringens främsta uppgift. I regeringsförklaringen 1996 deklarerade regeringen att den satt som mål att Sverige år 2000 skall ha halverat den öppna arbetslösheten till 4 procent. Riksdagen ställde sig i juli 1996 bakom detta mål.

I 1996 års reviderade finansplan utfäste sig regeringen att inför riksdagen varje halvår redovisa en avstämning i förhållande till målet om en halverad öppen arbetslöshet. I samband med 1997 års ekonomiska vårproposition presenterades den första av

dessa halvårsvisa avstämningar. I det följande redovisas den tredje avstämningen, vilken innehåller en redogörelse för regeringens politik och för utvecklingen på arbetsmarknaden. Vidare redovisas de åtgärder för ökad sysselsättning som regeringen föreslår i den ekonomiska vårpropositionen liksom regeringens prognos för tillväxt, sysselsättning och arbetslöshet fram till år 2001.

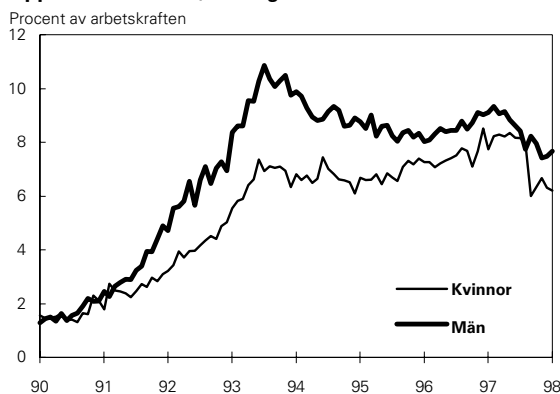
2 Sysselsättningspolitiken och utvecklingen på arbetsmarknaden

I tillväxtpropositionen (prop. 1995/96:25) hösten 1995 lade regeringen fram en dagordning för sitt arbete att stärka tillväxten och sysselsättningen. Dagordningen har därefter fått sin konkreta utformning i ett flertal propositioner. Regeringens politik för ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet bygger på fem grundstenar:

1. De offentliga finanserna skall vara sunda och priserna stabila.
2. Det krävs en bättre fungerande lönebildning för att arbetslösheten skall kunna halveras.
3. Huvuddelen av sysselsättningsökningen de kommande åren bör ske i den privata sektorn.
4. I den offentliga sektorn skall verksamheter prioriteras framför transfereringar. Skolan, vården och omsorgen utgör kärnan i välfärden.
5. Arbetslösheten skall minska huvudsakligen genom att fler människor får arbete eller utbildning som ger ökade möjligheter till arbete.

Dessa grundstenar utgör i de följande avsnitten utgångspunkt för redogörelsen av de konkreta åtgärder som vidtagits inom ramen för sysselsättningspoli-

DIAGRAM 1.1
Öppen arbetslöshet, säsongrensade månadsdata

tiken.¹ I avsnitten ges även en bakgrund till de åtgärder som vidtagits samt en beskrivning av utvecklingen på några centrala områden.

2.1 Sunda offentliga finanser och stabila priser

Regeringens ekonomiska politik har under mandatperioden varit inriktad på att åstadkomma sunda offentliga finanser och stabila priser, för att därmed lägga en fast grund för ökad sysselsättning och högre tillväxt. Arbetet med att sanera de offentliga finanserna har resulterat i en omfattande och snabb budgetkonsolidering. Ett underskott på drygt 10 procent av BNP 1994 har bytts till ett överskott i år.

En trovärdig budgetkonsolidering minskar osäkerheten om framtiden och har därmed en positiv inverkan på såväl företagets vilja att investera och anställa som på hushållens beslut om konsumtion, arbete och utbildning.

Saneringen av de offentliga finanserna har medfört ett minskat lånebehov och en stabilisering av statsskulden. Därtill har inflationsförväntningarna minskat och tilltron till inflationsmålet på 2 procent stärkts. Dessa faktorer har tillsammans skapat utrymme för väsentligt lägre räntor. Även räntedifferensen mot utlandet har minskat kraftigt. Den låga räntenivån har i sin tur bidragit till att industriinvesteringarna tagit ordentlig fart och att den privata konsumtionen börjat öka. De allmänna förutsättningarna för en snabb ökning av efterfrågan på arbetskraft har därmed påtagligt förbättrats.

2.2 Lönebildning

Regeringen har vid flera tillfällen – senast i 1998 års budgetproposition – framhållit att en halvering av arbetslösheten till år 2000 förutsätter en väl fungerande lönebildning. I april 1997 tillkallade regeringen en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag om bland annat ett förstärkt förlikningsmannainstitut. Utredaren skall lämna sitt slutbetänkande senast den 30 november 1998.

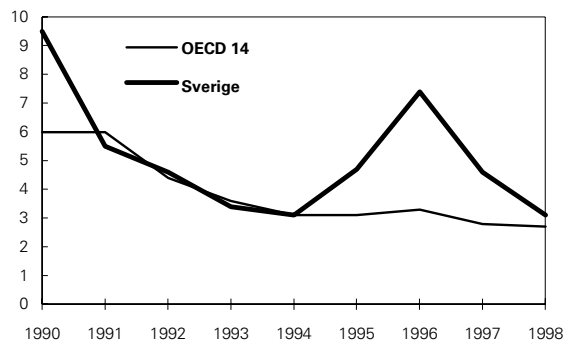
Löneökningar som inte motsvaras av högre produktivitet eller lönsamhet riskerar att ge upphov till höjda priser och därmed till en högre inflation. En bibehållen prisstabilitet framtvingar en stramare penningpolitik, vilket i sin tur verkar hämmande på tillväxt och sysselsättning. På motsvarande sätt möjliggör en väl fungerande lönebildning en högre tillväxt med bibehållen prisstabilitet.

Det är också viktigt att de svenska löneökningarna inte blir högre än i våra viktigaste konkurrentländer. Om industrins kostnadsläge försämras tenderar kronans värde att minska vilket kan leda till höjda importpriser och ge upphov till inflationstendenser. Under senare år har löneökningarna i industrin legat betydligt över löneökningarna i Sveriges fjorton viktigaste konkurrentländer (OECD-14). Åren 1995 till 1997 var de svenska löneökningarna i genomsnitt cirka 5,5 procent vilket var drygt 2,5 procentenheter högre än i OECD-14.

DIAGRAM 2.1

Timplöneutveckling i Sverige och OECD, 1990-1998

Årlig procentuell förändring

Källor: Statistiska centralbyrån, Kommunförbundet, Landstingsförbundet, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet

Efter de mycket höga löneökningarna under 1996, ökade lönerna med cirka 4,5 procent 1997. I årets avtalsrörelse träffades överenskommelser först inom industrin. Förhandlingarna inom industrin bedrevs utifrån den nya förhandlingsordning som parterna enats om efter det att regeringen 1996 inbjöd parterna att gemensamt ge sin syn på hur lönebildningen kan reformeras. De avtal som slutits hittills i år pekar på en årlig genomsnittlig löneökningstakt på cirka 3 procent de närmaste åren (inklusive den av arbetsmarknadens parter beräknade löneglidningen).

2.3 Privat sysselsättning och företagande

Huvuddelen av sysselsättningsökningen de kommande åren bör ske i den privata sektorn. En hög sysselsättning i privat sektor bidrar till att stärka de offentliga finanserna och är därför en grundförutsättning för bibehållandet av ett väl utbyggt välfärdssystem.

Den privata sysselsättningen minskade kraftigt i början av 1990-talet, framför allt inom tillverkningsindustrin och byggsektorn. Sedan 1994 har den privata sysselsättningen ökat, vilket framgår av diagram 2.2.

Sysselsättningen inom industrin har ökat mest inom läkemedels- och telekommunikationsindustrin. Den största ökningen av den privata sysselsättningen har dock skett inom tjänstesektorn. Det är framför

¹ För en mer detaljerad genomgång av de åtgärder som vidtagits hänvisas till uppföljningen av arbetslöshetsmålet i budgetpropositionen för 1998.

allt inom bank- och försäkringstjänster, uppdrags-tjänster samt personliga tjänster som sysselsättningen har ökat.

Saneringen av de offentliga finanserna har medfört en kraftig räntenedgång och minskad osäkerhet om den ekonomiska politiken. Detta har i sin tur bidragit till att skapa ett gynnsamt investeringsklimat och därmed möjliggjort ökad sysselsättning i den privata sektorn.

För att främja sysselsättningen inom den privata sektorn har vidare ett flertal åtgärder genomförts för att förbättra villkoren för företagande. Många av åtgärderna har varit särskilt riktade mot små och medelstora företag. Bland åtgärderna kan nämnas nedsättning av arbetsgivaravgiften, lättnader i ägarbeskattningen, möjligheter att kvitta underskott i nystartad näringsverksamhet mot inkomst av tjänst, rätt till tjänstledighet för att starta eget företag och ett treårigt program för småföretagsutveckling, förnyelse och tillväxt. En ny anställningsform – överenskommen visstidsanställning – har också införts i syfte att stimulera till nyanställningar. Reglerna är särskilt fördelaktiga för nya och mindre företag. Slutligen har Småföretagsdelegationen och Förenklingsutredningen fått i uppdrag att ta fram förslag på regelförenklningar.

Under 1990-talet har antalet egenföretagare, exklusive jord- och skogsbruk, ökat med drygt 10 procent, trots en viss nedgång under 1996 och 1997. De senaste åren har drygt 27 000 nya företag per år startats. Under 1996 sysselsatte de nystartade företagen sammanlagt cirka 50 000 personer, varav 60 procent på heltid. Antalet konkurser har halverats sedan 1992 och uppgick 1997 till drygt 10 000 företag med sammanlagt cirka 20 000 anställda.

Kvinnor är underrepresenterade bland egenföretagarna och svarar för cirka en fjärdedel av antalet egenföretagare. Kvinnor startade knappt en fjärdedel av de nya företagen 1995. Antalet kvinnliga egenföretagare, exklusive jord- och skogsbruk, har ökat med drygt nio procent under 1990-talet.

För att främja kvinnligt företagande har särskilda

åtgärder införts. Till dessa hör möjlighet till förlängt starta eget-bidrag, särskilda lånemöjligheter och affärsrådgivning.

2.4 Skola, vård och omsorg

Kommunerna och landstingen har till följd av den ekonomiska utvecklingen under 1990-talet ställts inför stora krav på anpassning av verksamheten. De ökade kostnaderna för arbetslösheten, i kombination med lägre skatteinkomster till följd av minskad sysselsättning, har gjort effektiviseringar och omprioriteringar i verksamheten nödvändiga. Neddragningarna har medfört betydande sysselsättningsminskningar och antalet anställda i den offentliga sektorn har minskat med 180 000 personer sedan 1990. Nedskärningarna har främst drabbat kvinnor, eftersom de utgör en majoritet av de anställda inom den offentliga sektorn. Neddragningarna har riskerat att leda till kvalitetsförsämringar inom skola, vård och omsorg.

Genom sitt val att prioritera verksamheter före transfereringar har regeringen undantagit de generella bidragen till kommunerna från budgetsaneringen. I och med saneringen av de offentliga finanserna har utrymme skapats för att tillföra mer pengar till kommunerna. Riksdagen har därför beslutat om en nivåhöjning av resurserna till kommunerna på 16 miljarder kronor till år 2000, varav 8 miljarder kronor redan i år. Tillskottet bör ge kommuner och landsting goda förutsättningar att förstärka kvaliteten i skola, vård och omsorg. Vidare bör tillskottet ge möjligheter för kommuner och landsting att behålla och i många fall öka antalet sysselsatta. Som framgår av diagram 2.2 har antalet sysselsatta i den offentliga sektorn upphört att minska. En uppgång i antalet nyanmälda lediga platser inom vård och omsorg tyder också på en ökad efterfrågan på arbetskraft i offentlig sektor. Genom den höga andelen kvinnor i offentlig sektor, kommer tillskotten av ytterligare resurser till kommunerna främst att påverka sysselsättningen för kvinnor.

2.5 Arbets- och kompetenslinjen

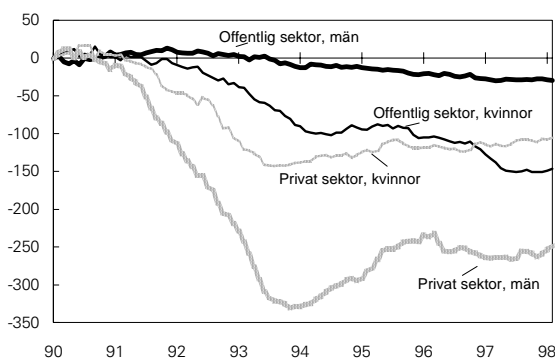
2.5.1 Utbildning och kompetensutveckling

En av grundstenarna i regeringens sysselsättningsstrategi är en flerårig satsning på utbildning och kompetensutveckling på alla nivåer i samhället. Utbildning är ett viktigt medel för att varaktigt höja sysselsättningen och förbättra möjligheterna till arbete för de arbetslösa. Detta gäller i än högre grad om utbildningsinsatserna riktas till lågutbildade.

DIAGRAM 2.2

Sysselsättningsförändring i offentlig och privat sektor, säsongrensade 3-månaders glidande medelvärde

Tusental personer

Källa: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Arbetslösheten ökade kraftigt för samtliga utbildningsgrupper i samband med den ekonomiska krisen i början av 1990-talet. Mest steg arbetslösheten för män och kvinnor med en utbildning på högst gymnasienivå. Även om de högt utbildades arbetslöshet har ökat kraftigt under 1990-talet, har de eftergymnasialt utbildade under hela tiden haft den lägsta arbetslösheten. Att de högt utbildade klarat krisen bättre än lågt utbildade hänger samman med att det framför allt är arbeten som bara kräver grundläggande färdigheter som har fallit bort.

Vuxenutbildning

Hösten 1997 startade ett femårigt nationellt kunskapslyft med inriktning främst mot arbetslösa som helt eller delvis saknar treårig gymnasial utbildning. Genom Kunskapslyftet kommer antalet platser i vuxenutbildningen uppgå till 140 000 år 2000 (inklusive platserna inom folkbildningen).

Enligt Skolverkets uppföljning i december 1997 var 106 600 av totalt 185 000 vuxenstudierande antagna inom Kunskapslyftet höstterminen 1997. Det motsvarar 94 000 heltidsstudieplatser på gymnasienivå. Två tredjedelar de studerande utgjordes av kvinnor. Knappt hälften av kvinnorna och drygt hälften av männen är under 30 år.

TABELL 2.1 REGERINGENS UTBILDNINGSSATSNINGAR, ANTAL PLATSER 1997 - 2000.

ACKUMULERAT ANTAL	HT 1997	HT1998	HT 1999	HT 2000
Vuxenutbildning inkl. basår och Kvalificerad yrkesutbildning	101 500	114 300	122 800	130 000
Folkbildning	10 000	10 000	10 000	10 000
Högskola	15 000	30 000	45 000	60 000
Totalt	126 500	154 300	177 800	200 000

Källa: 1997 års Ekonomiska vårproposition (prop. 1996/97:150).

Centrala Studiestödsnämnden (CSN) har under första kvartalet 1998 beviljat drygt 77 000 individer särskilt utbildningsbidrag för studier inom Kunskapslyftet och inom övrig kommunal vuxenutbildning. Av dessa uppskattas cirka 80 procent vara arbetslösa. På basis av CSN:s uppskattning av andelen arbetslösa som uppbär särskilt utbildningsbidrag² och Skolverkets uppgifter om antalet registrerade elever vid det gymnasiala Kunskapslyftet, torde andelen arbetslösa inom det gymnasiala Kunskapslyftet uppskattas till 50 - 60 procent³.

Kvalificerad yrkesutbildning

Sedan 1996 pågår en försöksverksamhet med eftergymnasialt kvalificerad yrkesutbildning (KY). Rege-

² Särskilt utbildningsbidrag ges till arbetslösa mellan 25 och 54 år eller till anställda som under studietiden ersätts av en långtidsarbetslös.

³ Varken kommunerna eller Centrala Studiestödsnämnden särredovisar elever inom det statliga Kunskapslyftet och elever inom kommunal vuxenutbildning, vilket gör det omöjligt att exakt bestämma andelen arbetslösa inom Kunskapslyftet.

ringen föreslog i 1997 års vårproposition att den kvalificerade yrkesutbildningen skulle tillföras ytterligare drygt 4 000 platser under 1997 och 1998. Denna utbyggnad sker mot bakgrund av att intresset från såväl arbetslivet som de sökande har varit mycket stort.

Högskolan

Regeringen föreslog i 1997 års vårproposition en ökning av antalet permanenta högskoleplatser med totalt 60 000 till år 2000. Av dessa har 45 000 platser fördelats. Hälften utgörs av utbildning inom den naturvetenskapliga/tekniska sektorn. Vad gäller de 15 000 platser som finns kvar att fördela år 2000 förutses drygt hälften tillfalla den naturvetenskapliga/tekniska sektorn.

2.5.2 Arbetsmarknadspolitik

Regeringens arbetsmarknadspolitik syftar till att effektivisera matchningen mellan arbetssökande och lediga platser och underlättar därmed en ökning av sysselsättningen när konjunkturen nu tar fart. Arbetslinjen är en viktig komponent i en aktiv arbetsmarknadspolitik. Aktiva åtgärder skall sättas in för att motverka långtidsarbetslöshet och öka de arbetslösas anställbarhet.

Konjunkturberoende åtgärder

I takt med att aktivitetsnivån i ekonomin ökade under 1997 ökade också företagens efterfrågan på arbetskraft. Antalet nyanmälda lediga platser ökade med hela 15 procent mellan 1996 och 1997. Det är särskilt inom verkstadsindustrin, utbildningsväsendet, hälso- och sjukvården samt inom uppdragsverksamhet såsom data och IT, som en påtaglig uppgång har skett. Mot bakgrund av det förbättrade arbetsmarknadsläget och risken för att det uppstår inflationsdrivande flaskhalsar till följd av brist på viss yrkeskompetens, har regeringen vidtagit en rad åtgärder för att anpassa de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna till den ökade efterfrågan på utbildad arbetskraft.

När det gäller arbetsmarknadsutbildning har regeringen beslutat att ge ökade resurser till mer kostsamma åtgärder i form av yrkesinriktad utbildning. Denna satsning innebär att andelen personer i arbetsmarknadsutbildning ökar för åren 1998 och 1999. Samtidigt minskar volymen för praktikåtgärder. För att möta den ökade efterfrågan på yrkesutbildad personal inom IT-området har ett nationellt program för IT-utbildning införts inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen. Programmet, som startade i december 1997, skall pågå under 1998 och 1999 och väntas omfatta totalt 10 000 personer. Målgruppen är främst arbetslösa, men även anställda som har behov av att förnya eller byta arbetsuppgifter kan komma i fråga.

TABELL 2.2 ANTAL PERSONER I KONJUNKTURBEROENDE ARBETSMARKNADSPOLITISKA ÅTGÄRDER MARS 1997 OCH MARS 1998

	MARS 97 MÄN	MARS 97 KVINNOR	MARS 98 MÄN	MARS 98 KVINNOR
I arbetskraften				
Beredskapsarbete	4016	2709	1420	1017
Rekryteringsstöd	3137	1608	670	290
Utbildningsvikariat	1108	3826	157	455
Starta eget-bidrag	6899	4541	6634	6203
Offentliga tillfälliga arbeten (OTA)	1993	1895	3727	3470
Resursarbete	0	0	910	3806
Anställningsstöd	0	0	5027	3675
Ej i arbetskraften				
Arbetsmarknadsutbildning	21147	21863	23609	21192
Arbetslivsutveckling	30431	28098	24944	22661
Kommuners ansvar för ungdomar	6847	10641	5822	9498
Datortek	7200	9654	6773	8261
Arbetsplatsintroduktion	19830	18946	14289	12854
Yrkesinriktad rehabilitering (Ami)	3786	3745	4587	4460
Utvecklingsgaranti för ungdomar	0	0	741	548
IT-utbildning	0	0	95	29
Projektarbete	0	0	43	48
Summa åtgärder	106394	107526	99448	98467

Källa: Arbetsmarknadsstyrelsen

Under perioden 1992 till 1997 deltog i genomsnitt 190 000 personer per år i konjunkturberoende åtgärder, vilket motsvarar 4,4 procent av arbetskraften. Inte något år var antalet deltagare lägre än 160 000. I takt med att konjunkturen vänder uppåt och fler arbetslösa kvinnor och män väljer att komplettera sin utbildning, minskar behovet av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Antalet personer i de konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har minskat från 214 000 personer i mars 1997 till 198 000 personer i mars 1998.

Långtidsinskrivna

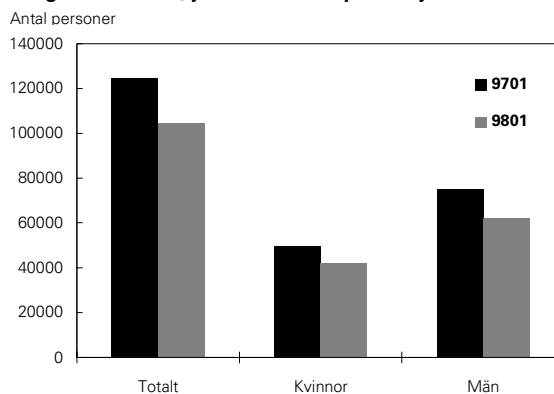
Antalet långtidsinskrivna vid arbetsförmedlingarna, d.v.s. personer som varit kontinuerligt inskrivna i minst två år som arbetslösa eller i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, uppgick i januari 1998 till 105 000 personer, eller 21 procent av alla inskrivna (se diagram 2.3). Männerna utgör 60 procent av de långtidsinskrivna. Under fjärde kvartalet 1997 var drygt hälften av de långtidsinskrivna öppet arbetslösa. En förhållandevis stor del av de långtidsinskrivna utgörs av utsatta grupper som arbetshandikappade och utomnordiska medborgare. Andelen arbets-

handikappade uppgår till 22 procent och utomnordiska medborgare till 16 procent av de långtidsinskrivna.

Från januari 1997 till januari 1998 har antalet långtidsinskrivna minskat med 20 000 personer. Minskningen förklaras huvudsakligen av deltagande i Kunskapslyftet och den tillfälliga avgångsersättningen för långtidsarbetslösa över 60 år.

DIAGRAM 2.3

Långtidsinskrivna, januari 1997 respektive januari 1998

Källa: Arbetsmarknadsdepartementet

Ungdomsarbetslöshet

Arbetslösheten för ungdomar i åldrarna 20-24 år nådde sin högsta nivå med 21 procent i september 1993. Den har därefter minskat och uppgick i januari 1997 till 17 procent och i januari 1998 till 13 procent, 11 procent för kvinnor och 14 procent för män (se diagram 2.4).

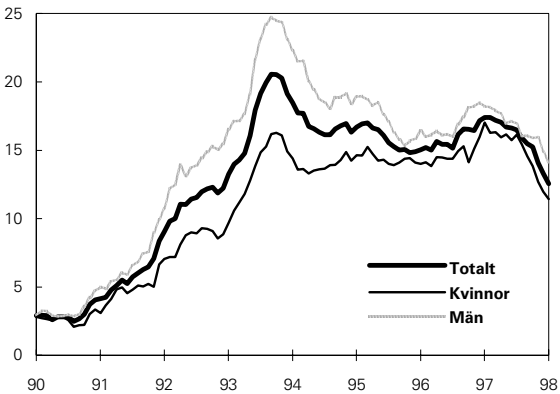
Medan den sjunkande arbetslösheten för personer över 25 år till stor del kan tillskrivas satsningen på vuxenutbildning (Kunskapslyftet), har nedgången i arbetslöshet hos de unga sin viktigaste förklaring i den förstärkta satsningen på högskoleutbildning. Dessutom gynnas ungdomarna påtagligt av den förbättrade konjunkturen.

Ungdomsarbetslösheten angrips genom olika åtgärder på lokal nivå. Sedan 1995 har kommunerna en möjlighet att ta ett samlat ansvar för arbetslösa ungdomar upp t.o.m. 20 år. Kommunerna anordnar individanpassad praktik eller annan verksamhet i syfte att underlätta inträdet på arbetsmarknaden eller i reguljär utbildning. Ungdomsstyrelsens utvärdering från 1997 visade att merparten av ungdomarna kunnat gå vidare till arbete eller till studier.

DIAGRAM 2.4

Öppen arbetslöshet, ungdomar 20 - 24 år

Procent

Källa: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

Sedan den 1 januari i år har kommunerna en skyldighet att garantera en aktiverande åtgärd på heltid för arbetslösa ungdomar i åldrarna 20-24 år, den s.k. utvecklingsgarantin. Senast inom 100 dagar skall den unge ha getts en utvecklande aktivitet. Arbetsförmedlingen skall tillsammans med den unge utarbeta en individuell handlingsplan som skall bedöma den unges möjligheter att få ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden, genomgå en reguljär utbildning eller delta i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

3 Sysselsättningssamarbetet inom EU

3.1 Bakgrund

Under 1997 kunde medlemsstaterna enas om det s.k. Amsterdamfördraget som innehåller ett antal förändringar av de fördrag som styr samarbetet inom EU. I Amsterdamfördraget finns en ny avdelning om sysselsättning som har stora likheter med det förslag som Sverige presenterade i arbetet som föregick antagandet av Amsterdamfördraget. Liksom tidigare ligger huvudansvaret för sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitiken på de enskilda medlemsstaterna. Fördragsförändringarna innebär ett ökat erfarenhetsutbyte mellan länderna liksom jämförelser av utvecklingen på arbetsmarknaden. Samordnings- och övervakningsförfarandet har stärkts och rådet kan lämna rekommendationer till enskilda medlemsstater. Vid toppmötet om sysselsättning i Luxemburg i november 1997 antogs slutsatser om riktlinjer för sysselsättningen och i december 1997 antogs sysselsättningsriktlinjerna av rådet.

I slutsatserna från toppmötet utvecklas också synen på den procedur för samordning och övervakning som Amsterdamfördraget och sysselsättningsriktlinjerna innebär. Riktlinjerna skall infogas i na-

tionella handlingsplaner för sysselsättningen som utarbetas av medlemsstaterna i ett flerårigt perspektiv. Varje medlemsstat skall ta hänsyn till samtliga riktlinjer. Det betonas i slutsatserna från toppmötet att ländernas olika förutsättningar när det gäller de problem som tas upp i riktlinjerna kommer att ta sig uttryck i olika lösningar och prioriteringar anpassade till förhållandena i varje land.

3.2 Riktlinjerna för sysselsättning

EU:s sysselsättningsriktlinjer är indelade i fyra huvudområden; att förbättra anställbarheten, att utveckla företagandet, att uppmuntra företagets och de anställdas anpassningsförmåga och att stärka jämställdhetspolitiken. Inom varje huvudområde finns ett antal riktlinjer som anger vad länderna bör göra och i vissa fall finns konkreta mål som länderna skall sträva efter att uppnå.

Regeringen konstaterar i den svenska handlingsplanen att regeringens sysselsättningspolitik ligger väl i linje med riktlinjernas rekommendationer. Regeringen välkomnar särskilt att jämställdhetspolitiken är ett eget huvudområde. Vidare delar regeringen till fullo riktlinjernas inriktning på att arbetskraftens anställbarhet måste främjas genom att aktiva åtgärder, med betoning på utbildning och kompetensutveckling, prioriteras framför passivt kontantstöd.

Sverige uppfyller i de flesta fall de mål och intentioner som riktlinjerna ger uttryck för. I flera fall är regeringens ambition mer långtgående än vad riktlinjerna anger.

Sveriges handlingsplan för sysselsättning ingår som bilaga 4 i den ekonomiska vårpropositionen.

4 Regeringens förslag i 1998 års ekonomiska vårproposition

Sverige befinner sig nu i en period av god ekonomisk tillväxt. Sedan sommaren 1997 har den öppna arbetslösheten sjunkit kraftigt och uppgick i februari i år till 6,7 procent.

Den goda tillväxten väntas bestå de närmaste åren, vilket kommer att bidra till en ökad sysselsättning i den privata sektorn. De redan beslutade tillskotten till kommunerna har bidragit till att stabilisera sysselsättningen inom kommuner och landsting.

I den ekonomiska vårpropositionen presenterar regeringen hur dess sysselsättnings- och tillväxtstrategi vidareutvecklas inom sex områden av central betydelse för Sveriges framtid och välfärd. Det handlar om ytterligare satsningar på utbildning, om att främja informationsteknologi, att främja ekologisk hållbarhet, att främja företagande, att stärka Eu-

ropasamarbetet samt att arbeta för ett Sverige för alla.

Dessutom föreslår regeringen att kommunerna tillförs ytterligare resurser samt att vissa förändringar görs inom arbetsmarknadspolitiken.

De åtgärder som regeringen föreslår kommer att ytterligare förstärka den positiva utveckling på arbetsmarknaden som förutspås för de kommande åren.

4.1 Kunskap och kompetens

Inom vuxenutbildningen tillkommer enligt tidigare beslut 140 000 platser under perioden 1997 - 2000. Ett särskilt utbildningsbidrag i nivå med arbetslöshetsersättningen infördes hösten 1997 för det första studieåret. För att möjliggöra ett fortsatt brett deltagande ges under läsåret 1998/99 en möjlighet att studera på det särskilda utbildningsbidraget ett andra år.

En försöksverksamhet med kvalificerad yrkesutbildning inleddes 1996. Försöksverksamheten förlängs nu till och med år 2001 och antalet platser utökas med drygt 30 procent.

Regeringen avser att genomföra ett tio-punktsprogram för kvalitet och likvärdighet i skolan. Bland annat kommer krav på kvalitetsförbättringar att ställas. Vidare görs insatser för att stärka undervisningen i naturvetenskap och teknik. Ett nationellt handlingsprogram för att stimulera IT-användning i skolan skall presenteras.

4.2 Delaktighet i informationssamhället

I den nya informationstekniken ligger stora möjligheter till förändring. Här finns både tillväxtpotential för samhället som helhet och utsikter att nå ökad effektivitet, en bekvämare vardag och ett bättre liv.

Regeringen har satsat cirka 1,3 miljarder kronor under perioden 1997 - 1999 på ett nationellt program för IT-utbildning. Programmet är ett resultat av en överenskommelse mellan regeringen, Industriförbundet och företrädare för IT-företagen (se avsnitt 2.5.2).

Regeringen föreslår att ytterligare 1,8 miljarder kronor avsätts under perioden 1999 - 2001 för särskilda åtgärder varvid tyngdpunkten bör läggas på skolan.

4.3 Hållbara Sverige

Under de kommande åren stimuleras teknisk utveckling och tillkomsten av nya arbeten genom att 12,5 miljarder kronor satsas på energiinvesteringar,

infrastruktur och lokala investeringsprojekt i landets kommuner. En miljard kronor har avsatts till ett femårigt program för ekologiskt hållbar samhällsutveckling. Programmet avser i första hand kretsloppsanpassning av befintlig bebyggelse och infrastruktur.

Hittills har regeringen avsatt 5,4 miljarder för de lokala investeringsprogrammen för att främja ekologiskt hållbar utveckling. Gensvaret från landets kommuner har varit stort. Regeringen föreslår därför att stödet förlängs med ett år. Därmed utökas stödet med 2 miljarder kronor för år 2001.

4.4 Företagande

Den gynnsamma utvecklingen av de offentliga finanserna möjliggör nu ytterligare – finansierade – skattesänkningar och åtgärder för ökad tillgång på riskkapital. Sammanlagt föreslår regeringen att cirka 2 miljarder kronor per år avsätts för dessa ändamål under perioden 1999 - 2001.

För ägare till onoterade bolag utökas den andel utdelningar och reavinster som undantas från beskattning. För de som äger aktier i onoterade bolag utvidgas möjligheterna att kvitta reaförluster på dessa aktier. Kvittning medges även mot reavinster i marknadsnoterade aktier och andelar i värdepappersfonder.

Skatten på reklamtrycksaker avskaffas, liksom den särskilda fastighetsskatten på vattenkraftverk. Det senare innebär en lättnad främst för den elintensiva industrin.

Många nya teknikbaserade företag och andra småföretag med betydande tillväxtpotential saknar finansiella resurser för att tillvarata sina utvecklingsmöjligheter. Staten kompletterar riskkapitalmarknaden genom att tillhandahålla så kallat såddkapital genom NUTEK. I vårpropositionen föreslås att resurserna utökas med 50 miljoner kronor per år.

En väl fungerande konkurrens är viktig för svensk ekonomi och svenskt näringsliv. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en redogörelse för konkurrenspolitikens framtida inriktning. I regeringens arbete ingår bland annat åtgärder för omprövning av regelverk och begränsningar av krångel och byråkrati. Det skall bli lättare att registrera företag. Målet är att endast en blankett och en myndighetskontakt skall behövas. Myndigheternas handläggningstider skall förkortas med 25 procent i särskilt utvalda ärenden. Uppgiftsbördan för företagen skall minska. Företagens hantering av tullfrågor skall förenklas ytterligare. Detta har stor betydelse särskilt för de mindre företagens konkurrensförmåga och vilja till etablering och tillväxt.

4.5 Europeiskt samarbete

Sverige har varit medlem i EU i drygt tre år. Under denna tid har EU:s samarbete fördjupats, inte minst genom de gemensamma ansträngningarna för att öka sysselsättningen. En väsentlig del av EU:s arbete är nu inriktat på att inlemma nya medlemmar i gemenskapen.

Regeringen föreslår nu ett nytt treårigt program för utvecklingssamarbete. Programmet skall bidra till ett gott grannskap i Östersjöregionen och ett dynamiskt och demokratiskt integrerat Europa. Samarbetet inriktas på att stödja Estlands, Lettlands, Litauens och Polens medlemskap i EU samt att ytterligare integrera Ryssland och Ukraina i den europeiska arbetsstrukturen.

För att lyfta fram Östersjöregionens betydelse för tillväxt och sysselsättning, inte minst i Sverige, har tidigare sammanlagt en miljard kronor avsatts. Medlen används inom områdena energi, miljö, infrastruktur, kunskapsöverföring och svensk exportindustri. Regeringen föreslår nu att verksamheten förlängs genom att medel anslås för de kommande tre åren. Regeringen strävar bland annat efter att uppnå ökat deltagande i Östersjöhandeln av de små och medelstora företagen.

Svenska företag ges stöd till att utnyttja marknads- och handelsmöjligheterna i det nya framväxande Europa bland annat genom insatser för småföretagen, förstärkt exportfrämjarorganisation i Sverige och åtgärder för att ta tillvara invandrares speciella land- och språkkunskaper.

4.6 Ett Sverige för alla

Invandrare och svenskar med invandrarbakgrund har i dag inte samma möjligheter på arbetsmarknaden som andra. För att vända utvecklingen, minska segregationen och att uppnå de integrationspolitiska målen, föreslår regeringen ett resurstillskott för dessa ändamål under de kommande tre åren. Av central betydelse är åtgärder för att förbättra kunskaperna i det svenska språket, skapa lika villkor på arbetsmarknaden och att få till stånd en varaktig förbättring av situationen i utsatta bostadsområden där en stor andel av invånarna har invandrarbakgrund.

Regeringen kommer under våren dessutom att lämna förslag till en skärpning av lagen mot etnisk diskriminering.

4.7 Skola, vård och omsorg

Riksdagen har tidigare beslutat om resurstillskott till kommunerna på sammanlagt 8 miljarder kronor i år. Vidare föreslogs i budgetpropositionen för 1998 att

nivån höjs ytterligare 4 miljarder kronor 1999 och sedan ytterligare 4 miljarder år 2000, så att det totala resurstillskottet år 2000 uppgår till 16 miljarder kronor. Regeringen föreslår nu att utöver dessa medel, ytterligare 4 miljarder per år tillförs kommunerna från och med 1998. De nya resurserna skall användas till att stärka kvaliteten i skola, vård och omsorg och får positiva effekter på sysselsättningen inom dessa områden.

4.8 Arbetsmarknadspolitik

Möjligheten till generationsväxling har hittills utnyttjats i ringa utsträckning, varför regeringen funnit det nödvändigt att justera villkoren för åtgärden. Även personer som haft kortare anställning eller deltagit i arbetsmarknadspolitisk åtgärd utan att deras ställning på arbetsmarknaden stärkts, skall kunna anvisas. För personer som inte fyllt 25 år kan anvisning till generationsväxling göras under den enda förutsättningen att individen varit anmäld som arbetssökande vid den offentliga arbetsförmedlingen under minst 30 dagar. Slutligen skall det i vissa fall vara möjligt för arbetsgivaren att visstidsanställa eller provanställa dessa personer i stället för att tillsvidareanställa dem.

Arbetslösa personer har möjlighet att anvisas resursarbete, vilket innebär att den arbetslöse under 90 procent av heltid deltar i kompetenshöjande arbete hos en arbetsgivare och under den återstående arbetstiden deltar i kompetensutveckling och aktivt arbetssökande. I syfte att öka möjligheten att komma in på den reguljära arbetsmarknaden skall personen i resursarbete erbjudas alla lämpliga kortare vikariat som uppstår på arbetsplatsen och vid vikariatstjänst erhålla avtalsenlig lön. Åtgärden har på grund av risken för undanträngningseffekter hittills förbehållits den offentliga sektorn, men från och med den 1 juli 1998 får verksamheter som kommuner upphandlar på entreprenad samt stiftelser och friskolor anvisa resursarbete. Dessutom kommer resursarbete att beviljas även under år 1999, då åtgärden anses vara särskilt lämpad för deltidsarbetslösa inom vård och omsorg.

Sedan budgetåret 1993/94 pågår en försöksverksamhet med särskilt introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS) till mycket gravt funktionshindrade individer. Stödet är särskilt riktat till psykiskt och intellektuellt arbetshandikappade och syftar till att den funktionshindrade skall finna och behålla en anställning. Regeringen bedömer att den hittills genomförda försöksverksamheten fungerat väl och att åtgärden därför bör permanentas.

5 Tillväxt, sysselsättning och arbetslöshet fram till år 2001

5.1 Den ekonomiska utvecklingen

Den svenska ekonomin befinner sig i en stabil uppgångsfas. Den internationella konjunkturen förstärktes redan 1996 genom en begynnande uppgång i EU-länderna parat med en fortsatt tillväxt i USA. I Sverige förstärktes konjunkturen under 1997 med en stark BNP-tillväxt under framför allt det andra halvåret. En ökad inhemsk efterfrågan, men även en fortsatt god exportefterfrågan, bidrar till att BNP-tillväxten kan förväntas uppgå till 3,0 procent i år. Den ekonomiska tillväxten bedöms vara fortsatt god även under 1999 och år 2000, med en tillväxt på 3,1 respektive 3,4 procent.

Tillväxten kommer att leda till ytterligare förbättringar av de offentliga finanserna, och för de kommande åren beräknas de offentliga finanserna visa överskott varje enskilt år. Prisutvecklingen förväntas vara fortsatt stabil och inflationsmålet kommer att uppfyllas också de kommande åren. Sunda offentliga finanser och stabila priser bidrar till att räntorna blir fortsatt låga de närmaste åren, något som i sin tur främjar investeringar.

TABELL 5.1 NYCKELTAL 1997 - 2001

	1997	1998	1999	2000	2001
Öppen arbetslöshet	8,0	6,7	5,7	4,4	4,0
Arb.pol. åtgärder	4,3	4,2	4,0	3,9	3,5
Antal sysselsatta	-1,0	1,0	1,5	2,0	1,1
Kontantlön per timme	4,5	3,1	3,0	3,0	3,0
KPI, årsgenomsnitt	0,9	0,9	1,2	2,0	2,0
Finansiellt sparande	-1,1	1,6	0,9	2,3	3,5
BNP	1,8	3,0	3,1	3,4	2,6

Anm.: Den öppna arbetslösheten och personer i åtgärder redovisas i procent av arbetskraften. Finansiellt sparande är uttryckt som andel av BNP. Årlig procentuell förändring redovisas för antal sysselsatta, löner, KPI och BNP.

Källa: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

5.2 Arbetsmarknaden

Under de närmaste åren väntas en god utveckling på arbetsmarknaden med stigande sysselsättning och minskande arbetslöshet. Antalet nyanmälda lediga platser har historiskt sett varit en bra indikator på en uppgång i sysselsättningen. Under 1997 ökade de nyanmälda lediga platserna. De lediga platserna ökade i de flesta branscher med undantag för jord- och skogsbruk samt inom byggnadsverksamhet. En stor del av ökningen har kommit i den offentliga sektorn.

För 1998 beräknas emellertid en högre aktivitetsnivå inom byggnadsverksamhet vilket väntas leda till en ökad sysselsättning. Efterfrågan på privata tjänster

väntas fortsätta öka under 1998 och 1999 i takt med att den privata konsumtionen och industriinvesteringarna ökar. Även under åren 2000 och 2001 drivs en ökad sysselsättning. Efterfrågan på privata tjänster väntas fortsätta öka under 1998 och 1999 i takt med att den privata konsumtionen och industriinvesteringarna ökar. Även under åren 2000 och 2001 drivs tillväxten huvudsakligen av privat konsumtion och bruttoinvesteringar, varvid en fortsatt ökning av sysselsättningen i privat sektor är att vänta. En viss uppgång i den offentliga sysselsättningen sker också, främst till följd av de höjda statsbidragen till kommuner och landsting.

De löneavtal som hittills slutits under 1998 inger också förhoppningar om att lönebildningen inte skall utgöra ett hinder för en ökning av sysselsättningen. Lönerna förväntas öka med i genomsnitt 3 procent per år de närmaste åren.

Sammantaget medför en god tillväxt och måttliga löneökningar att sysselsättningen i år beräknas öka med 1 procent och under 1999 och år 2000 med ytterligare 1,5 respektive 2 procent. Den ökade sysselsättningen i kombination med en fortsatt satsning på utbildning inom Kunskapslyftet och högskolan gör att den öppna arbetslösheten kommer att sjunka successivt ner till i genomsnitt 4,4 procent år 2000. Målet om en öppen arbetslöshet på 4 procent beräknas uppnås i slutet av år 2000.